

RUDAR

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Ne frankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

V resnem času.

Na Angleškem bije rudniški proletariat boj s kapitalizmom, kakor ga svet še ni videl; na Vestfalskem v Nemčiji je stopilo pred par dnevi okolo 200.000 rudarjev v stavko; francoski rudarji so priredili enodnevno splošno stavko, da resno opomnijo merodajne kroge na svoje zahteve; na Belgijskem so sklenili rudarji, da prično s splošno stavko, kakor hitro izbruhne na Nemškem splošna stavka; celo z Ruskega, ki ječi pod absolutizmom carskega tiranstva, je prišla vest o stavki rudarjev; čul se je tudi glas z daljnega Španskega, da se vlada boji splošne rudarske stavke, prav tako tudi iz Združenih držav ameriških.

Pa tudi v Avstriji se gibljejo množice rudniškega proletariata; na severozahodnem Češkem so razmere med rudarji in podjetniki jako napete in prav lahko izbruhne stavka.

Povsod nastopajo rudarji pogumno in samozavestno. Zakaj? Ker se bore proti močnemu kapitalističnemu nasprotniku z močnim orožjem — z orožjem organizacije. Tako imajo angleški rudarji milijone denarja v svojih organizacijah.

Slovenski rudarji! Ne bomo izgubljali mnogo besedi; komur sedanji dogodki ne odpro oči, ostane še dolgo slep, dokler mu jih ne odpre bridko spoznanje, da se le vsled zanemarjene organizacije razmere niso ne le izboljšale, ampak celo poslabšale. Zategadelj je treba začeti z novim, svežim delom, ki bo dvignilo slovensko rudarsko gibanje iz sedanjega mrtvila.

Že zadnja revirna seja v Trbovljah, ki je bila sklicana na pragu velikih dogodkov, se je temeljito pečala z vprašanjem, kako dvigniti organizacijo. In seja je sklenila, da uvede nov način agitacije: pobiranje prispevkov in agitacijo od hiše do hiše. Trbovlje so dale v tem oziru prvi zgled: razdelile so se v štiri agitacijske oddelke in v vsakem oddelku je poverjena hišna agitacija in hišno pobiranje prispevkov enemu zaupniku.

To je pot, ki jo morajo nastopiti vsi naši rudarski kraji. Poleg agitacije po shodih, na cesti, v gostilni ali kjerkoli, poleg agitacije s časopisjem in delavskim čtivom — agitacija po hišah in pobiranje prispevkov po hišah!

Slovenski rudarji! Resni časi vas kličejo na resno delo za vašo strokovno organizacijo! Agitirajte povsod in na vso moč za organizacijo — predvsem pa nastopite to novo pot, da agitirate po hišah in pobirate agitacijske prispevke po hišah!

Velikanski boj angleških rudarjev.

Danes v torek 12. marca, ko pišemo te vrstice, je minilo 11 dni, ko je potihnilo delo po angleških rudnikih in je milijonska armada črnega proletariata začela velikansko bitko s kapitalom. In ves ta čas stoji ta armada krepko v boju, solidarno in samozavestno; meščanski družbi sega strah čemdalje globlje v kosti in mozeg, angleška vlada je v skrajno mučnem položaju. Vsa meščanska družba pa si ničesar ne želi bolj kakor miru. Ampak le ena cena, ki prodajo zanjo rudarji mir: to je uvedba minimalne plače, kakor jo zahtevajo. Ves teden so prihajale vesti o naraščanju hudih posledic za kapitalistična podjetja; po tovarnah so onemeli stroji, po pristaniščih so se dolgočasili parniki, po železnicah marsikateri vlak ni pridrel kakor navadno. Pa tudi iz inozemstva so prihajali obupni glasovi... In delavstvo je zopet uzrlo uresničenje znanega reka: **Vsa koleša obstoje — če hočejo tvoje roke!** V naslednjem podajamo razvoj glavnih dogodkov, kakor so se zgodili od prejšnjega torka 4. t. m. naprej.

Ogromne posledice.

Po vrsti, kakor so se zgodili, navajamo dogodke, ki pričajo, kako velikanskega pomena

je premog za gospodarsko življenje in kako upravičene so bile besede angleškega ministrskega predsednika Asquitha, ki je imenoval premog kri industrije.

Od prejšnjega torka 4. marca je prinesel brzojav naslednja poročila:

London, 6. marca. Iz vseh krajev dežele, zlasti iz okrajev z železarsko industrijo, **neprenehoma prihajajo vesti o zatvoritvi tovarnen in o prenehanju dela v zasebnih podjetjih. Na železnicah vozi 2000 vlakov manj.** Paroplovna linija Fokelstone Boulogne je ustavila promet.

London, 7. marca. V Roykotu so bili resni nemiri, ženske, moške in otroci so se navalili na premogovne zaloge, zmogli so čuvaja in odnesli velike množine premoga, še preden je dospela policija.

London, 7. marca. Vlaki so tu nevarno prenapolnjeni, ker so morale železniške družbe močno omejiti promet.

London, 7. marca. Posledice rudarske stavke so vedno občutnejše in dalekosežnejše. Po večjih angleških mestih so **ustavile pilnarne delo** in mestne uprave so pozvale prebivalce po stranskih ulicah, da prižgo na oknih sveče in svetilke, ker ni ulične razsvetljave.

London, 7. marca. V zbornici je izjavil prvi admiral lord Churchill, da se boji, da se **zavlači grdnja vseh ladij**, ako stavka dalj časa traja.

Peterburg, 9. marca. Cena premogu se je na Ruskem **podvojila**, ker je skoro vsa Rusija navezana na angleški premog.

Kristianija, 9. marca. Vsled angleške rudarske stavke **sta morali obe veliki norveški družbi za parno plovbo ustaviti promet.** Tudi manjše družbe so sklenile, da omeje svoje voznje na Angleško, v Hamburg in v luke Vzhodnega morja.

Bruselj, 9. marca. Belgijske državne železnice ne sprejemajo nobenih hitrih pošiljatev na Angleško, ker je promet na progi Dover Harwich-Queensburg popolnoma v neredu.

Berolin, 10. marca. Iz Londona poročajo: V Barrowu so ustavile tovarne za jeklene izdelke obrat, ker so vsled pomanjkanja premoga ugasnili vsi plavži. V Middlesboroughu gori samo 9 plavžev od 53.

London, 10. marca. Predvčerajšnjem so naložili 7000 ton premoga na parnik, ki ga je odpeljal v Suez za ladje, ki priplujejo v Suez. Parnik je plačal **25 šilingov za tono, ki je pred stavko veljala samo 9 šilingov.**

London, 10. marca. Listi prinašajo jako mračne slike o gospodarskem položaju, ki ga je že zdaj povzročila ogromna stavka. **Zaprte tovarne, nerazsvetljene ceste, prazne ladje, prazni vagoni,** skrivnostna tišina: vse to daje deželi tesnoben vtisk. Oblasti dele živila med potrebne ljudi. Po mnogih mestih so razsvetljene samo še glavne ulice. **Železnice so izključile okolo 3000 vlakov iz prometa. Cene živilom, zlasti za kruh in ribe, so naglo in silno poskočile.**

London, 10. marca. Mornarsko poveljstvo je brodovju naročilo, naj kar najskrbneje varčuje s premogom.

London, 12. marca. Vsled stavke so ustavile v Liverpoolu tri velike sladkorne tovarne délo. Dva parnika ne moreta odpluti.

Pogajanja.

Omenili smo že, da je meščansko javnost strah te ogromne stavke in da si ničesar tako ne želi kakor konca stavke. Zategadelj meščansko časopisje z umljivo vnemo dannadan hlastno poroča o bližnjih pogajanjih, ki dovedejo do miru. Ampak rudarji vedo, pod kakimi pogoji je mir možen: ako jim rudniški mogotci priznajo minimalno plačo. Oglasili pa so se tudi že podjetniki in sicer njih največji trme; gospodje izkoriščevalci iz južnega Walesa. Ti blagorodni gospodje so blagovolili ponovno izjaviti, da niti govora ni, da bi priznali rudarjem minimalno plačo. Rudarji so vzeli to izjavo hladnokrvno na znanje. Oprti na svojo krepko organizacijo nimajo strahu in pogumno vstrajajo v boju, dokler ne dosežejo, kar jim gre. Najugodnejše vesti se glase, da vlada resno misli na pogajanja

in da upa na uspeh. Uspeh pa bo možen samo tedaj, o tem je angleška vlada lahko uverjena, ako se podjetniške trme uklonijo.

Sedanji položaj.

Sedanji položaj stavke je za rudarje nad vse ugoden; to pa se imajo zahvaliti samo dejstvu, da so svojo organizacijo dolga leta krepili in jo tako ojačili, da jih lahko izdatno podpira v ogromnem boju. Ugoden je za naše stavkujoče tovariše položaj tudi zategadelj, ker se posledice stavke vedno bolj hujšajo in bo meščanska družba končno sama prisiljena, da pritisne s pomočjo vlade na kapitaliste, čeprav ji to nikakor ne bo ljubilo. Ugoden je položaj zanje tudi zato, ker se rudarji po vsem svetu mogočno gibljejo, o čemur poročamo na drugem mestu.

Tako stoje zdaj stvari; prihodnjič poročamo dalje.

Svetovno gibanje rudarjev.

Orijaški boj angleških rudarjev je zbudil po vsem svetu gibanja rudarjev. Kakor da bi bil rudniški proletariat, izkoriščan do kosti in tep-tan, zaslišal glas odrešenja; tako mu je bilo v duši, ko je slišal o impozantnem boju svojih tovarišev na otoški državi. Samozavest, pogum in krepka volja so mu prešinili dušo in stopil je na plan ter glasno zaklical svoje zahteve v svet. Na Nemškem, na Francoskem, na Španskem, na Ruskem, v Belgiji, v Ameriki in celo med našimi avstrijskimi rudarji povsod se je pojavilo živo gibanje rudarjev, ki jih je opogumil boj angleških rudarjev. In meščanski svet je zatrepetal še bolj, kajti dobro se je zavedal, kakšne posledice bi utegnile nastati, ako bi vsa armada rudniškega proletariata prenehala z delom. Seveda se morajo voditi ta gibanja previdno; pomisliti je treba, da so angleški rudarji začeli ogromni boj samo zategadelj, ker so se dobro zavedali svoje močne organizacije. Nikdar se ne sme udariti na slepo srečo na sovražnika; utegne te doleteti tudi poraz in tvoje stanje je slabše kakor je bilo poprej.

V naslednjem poročamo v glavnih potezih o posamičnih gibanjih.

Rudarska stavka na Nemškem.

Dne 11. marca je prinesel brzojav naslednjo vest iz Dortmunda na Vestfalskem:

Dortmund, 11. marca. Včeraj ob 5. popoldne so bili po vsem rudniškem okrožju velikanski rudarski shodi, sklicani od socialno-demokratske rudarske zveze, pa od poljske strokovne zveze in od Hirsch-Dunkerjevega društva. Z nepopisnim navdušenjem so rudarji povsod sprejeli sklep konference rudarskih zaupnikov, ki proglašajo splošno stavko po vseh premogovnikih rensko-vestfalskega okrožja.

Tako se je naglo zgodilo, kar se je razmeroma hitro pripravljalo. Razvoj gibanja vest-

falskih rudarjev, ki je privedel do splošne stavke, je bil naslednji:

Rudarska trozveza (socialno demokratska rudarska zveza, poljska strokovna zveza in Hirsch-Dunkerjevo društvo) je 6. februarja izročila organizaciji rudarskih lastnikov spomenico, v kateri je bila izražena zahteva rensko-vestfalskih rudarjev, da se zvišajo mezde vsled podražitve življenja in sicer na podlagi povprečnih mezd iz zadnjega četrtletja 1907. Organizacija rudniškega kapitala je zahtevo zavrnila, češ da v mezdnih rečeh ni kompetentna, da pa bodo mezde z ugodnim industrijskim razvojem rasle same od sebe.

Nato je trozveza rudarskih organizacij predložila sledeče zahteve posameznim rudniškim upravam proseč jih odgovora do 5. marca:

1. Petnajstodstotno zvišanje mezd za vse rudarje in odprava mezdnih razločkov.

2. Predujme je izplačevati najkasneje do 25. tekočega meseca in ostanek najpozneje do 10. naslednjega meseca.

3. Osemurno delo, pri 22 stopinjah Celzija sedemurno in pri 28 stopinjah Celzija šesturno delo, všteti vožnjo v jamo in iz jame.

4. Izredno delo in delo čez čas je dovoljeno le ob nezgodah, obratnih nevarnostih in pri reševanju ljudi in živali.

5. Za rudniška stanovanja je uvesti mesečno odpoved, najemnikom je puščati popolno svobodo glede na organizacijo, nakup blaga itd. Tudi jih ni siliti, da jemlje ljudi na hrano.

6. Gledati je, da se postavne dajatve za invalide, vdove in sirote ne zaračunavajo na prispevke rudarjev.

7. Obstoječi delovni izkaz je nadomestiti s paritetičnim izkazom.

8. Omejiti je kazni; globam nad eno marko mora pritrđiti delavski odsek.

9. Uvesti je paritetično sestavljeno razsodišče z nepristranskim predsednikom, ki bo zravnavalo spore.

10. Ustanoviti je točilnice nealkoholnih pijač.

Rudniške uprave so odgovorile in njih odgovori so si podobni kakor jajce jajcu: z zahtevami rudarskih zvez se ne pečamo, ker niso opravičene zastopati zahteve rudarjev, pač pa se hočemo pogajati z delavskimi odseki.

Postopanje rudarskih lastnikov je čez mero izzivajoče: Najprvo je njih organizacija izjavila, da ni kompetentna, in je zavrnila zveze na posamezne rudniške uprave; te pa odrekajo kompetenco rudarskim zvezam in pravijo, da se hočejo pogajati le s svojimi delavskimi odseki. Manever rudniške gospode je prozoren: Delavski odseki so popolnoma odvisni od rudniških uprav; na tak način so nameravali zadušiti rudarske zahteve in razdrobiti enoten delavski nastop.

Ampak to pot so si gospodje opekli prste. Prevečkrat so že zvodili delavstvo za nos, da bi jim bilo še to pot nasedlo. Na včeraj skličana odločilna konferenca rudarskih zaupnikov iz vsega rensko-vestfalskega okrožja se ni zadovoljila z odgovori rudniških uprav in razglasila generalno stavko. **Rudarji niso iskali boja in so želeli mir; ampak ustrašili se niso boja, ki jim je bil usiljen. Med rudarji vlada silno razburjenje in nepopisna bojevitost. Če stavka ni že popred izbruhnila, je le sijalen dokaz za železno disciplino organiziranih rudarjev, ki so čakali parole. Bojni paroli pa bodo veselo sledili ogromni večini.**

Odgovornost za rudarsko stavko, ki bo

LISTEK.

JOHANNES B. JENSEN:

Mali Selgen

Danska povest.

An' Kjestin s pošte je prišla zjutraj navsezgodaj v kuhinjo gospe Andra Nielsna, skozinskoz premočena od dežja, kimala je z nosom predse kakor velik bolan tič — često je že bila prišla tako — in žena Andra Nielsna je vtila brez mnogih besed gorko mleko v skledo s kašo in postavila je jed na konec mize pred njo.

Ali An' Kjestin se danes ni dala tolažiti; voljno je začela jesti, pri tem pa je krčevito zaihtela: »Davi sem videla malega Selgna.«

»Videla si ga?« je dejala žena Andra Nielsna, vsa osupla.

»Da, prišel je in stal pred mojo posteljo.«

An' Kjestin je dvignila s svojo dolgo, tenko roko, podobno polenu, žlico v zrak in široko odprla rdeče oči: »On je bil... in vendar bi moral biti v Melbjaergu, v službi pri Krenu Torpsu. Ljubi Bog, naj mi bo milostljiv!«

Žena Andra Nielsna je tiho vzela kavni mlinček z ognjišča ga postavila na predpasnik in začela mleti. Tu je bilo treba mnogo tolažbe.

»Pa je bil res Selgen? Ali veš gotovo?«

»Bila je natančno njegova postava,« je dejala An' Kjestin in pričela neutolažna, vnovič z

žlico zajemati juho. »Kakor se mi zdi, bil je on sam. Videla sem ga prav tako natančno, kakor vidim zdaj tebe, Lone.«

Žena Andra Nielsna je trepetala pod njenim pogledom.

»Predramila sem se in bilo mi je tako žalostno v srcu. Ni se še bilo zdanilo, ali lahko sem videla... in pred mojo posteljo je stala majhna postava, bil je Selgen. Razločevala sem njegove zobe.«

»Ali je bil bel?« je vprašala Lone.

»Ne. Stal je v temi in molčal. Smehljaj se je... opazila sem, kaj je hotel... Bog me tolaži in bodi mi milostljiv... Mrtev je! Umrl je lačen...«

An' Kjestin je odložila žlico in dolga, kakor kol vzrasla žena se je nagnila predse. Lone je šla k njej in jo podpirala.

»Zakaj veruješ to?« je vprašala Lone, ki je tudi jokala.

An' Kjestin se je polagoma vzravnila. Potegnila je roko krepko pod nosom, mežikala je z očmi, ki so se posušile in dejala: »Da, imela sem občutek, da mora biti mrtev. Bil je tako vesel. Smejal se je, kakor zadnje jesen, ko je bilo na pusti toliko trnule in mi je zaupal, kako dobro je to, ker potem meni ni treba zanj toliko priskrbeti. Jagode in trmljo je zaitrkoval, kosil in večerjal; in to se mu je zdelo nekaj tako velikega. Utaknil je roke v žepe in se smehljaj in je bil tako vesel. Tako sem ga tudi danes zjutraj

videla, lahko sem spoznala njegove široke prednje zobe, ki jih pravkar dobiva. Stal je pred mano, kakor bi mi hotel pripovedovati, da ima in dobi v izobilju, česar mu je treba. In potem je izginil.«

»Res?« je vzkliknila Lone bolešno.

»Da,« je odgovorila An' Kjestin. »On je v božjem varstvu. Toda zdaj moram raznesti pošto.«

Tudi ta dan je prehodila An' Kjestin svojo pot štirih milj, ki jo je morala prehoditi vse leto. Počasi in s trdimi koraki, s krivim hrbtom in z vratom podobnim črki S kakor čaplja je šla od nabiralnice pisem v zahodno krajino — s svojo torbo, na katere usnjati zaklopnici je bilo s smolnato dreto všito ime poštnih vasi in v kateri je bilo nekaj pisem z velikimi sivimi napisi in nekajštevilki »Tedenskih Novic«. Deževalo je; popolnoma premočena je šla svojo pot in domov se je vrnila z obleko, da je kapljalo od nje in z železom obitimi lesenimi čevlji, polnimi jensenske mokrote. In potem je šla v jutranjem somraku na pot v Melbjaerg, poldrugo miljo čez pusto.

Drugo jutro navsezgodaj je zopet bila pri Lone, drgetajoča od mraza, ugasla skoro nema. Jedla je, kar je postavila pred njo Lone; toda šele po dolgem povpraševanju je zvedela Lone, kako je bilo. Mali Selgen se je bil odpravil pred dvema dnevoma s pristave Krena Torpsa.

Torej je bilo res, kar je bila videla An' Kje-

kakor težak udarec zadela procvitajočo nemško industrijo, zadene v prvi vrsti intransigentne rudniške barone, ki hočejo ostati absolutni gospodarji v svojih jamah. Nič manjše odgovornosti pa ni deležna vlada, ki je s hudo delsko brezbržnostjo in ravnodušnostjo gledala razvoj stvari, ne da bi spoznala resnost in nevarnost položaja. Nemih ust, z rokami v žepu! Državni tajnik dr. Delbrück je imel v četrtek neko posvetovnje z državnimi poslanci, ki imajo stike z rudarji, pa ni vedel drugega povedati kot nasvet, da se rudarji zadovolje z odgovori in da se začno v delavskih odsekih pogajati z oholo rudniško gospodo. In še nekaj je ukrenila vlada: Žandarmerijo je mobilizirala. Po starih zgledih je snela puško s klina, vsak trenotek pripravljena, da v delavski krvi utopi delavsko gibanje.

Naravnost škandalozno pa je obnašanje krščanske rudarske organizacije, ki se odlikuje po skrajnem vetrnjaštvu. Od žoltih orgnizacij se prav v ničemer ne razlikuje in v sredo je že izdala parolo za organizirano stavkokaštvo. Koristno na vsem je le to, da »krščanski« ne morejo preprečiti stavke, niti izdatne škode ji ne morejo delati, ker stavkokaške parole »krščanske« organizacije niti nje člani ne bodo povsod ubogali. Stavka bo opravila vsekako tudi to koristno delo, da ustavi rokodelstvo tej nečedni klerikalni orgnizaciji in da ji pokažejo še tisti rudarji hrbet, ki so ji doslej slepo sledili.

Meščansko družbo je ta nepričakovana stavka silno poparila. Da pa bi zakrile svojo potrto in da bi stavkujoče rudarje same begala širi med svet lažnjive vesti kakor da stavka ni popolna, da je mnogo stavkokazov itd. Ampak namen meščanskega časopisja je preprozoren, da bi kdo nasedel tem očitnim lažem.

Štrajkovni revir izgleda kakor taborišče žandarmerije in policije. Iz vseh vetrov je vlada nagnala varuhe reda in varnosti. Namen, ki ga zasleduje s svojo mobilizacijo, je jasen; uplašila bi vlada rada stavkujoče rudarje in obdrla stavkokaze.

Stara (socialno-demokratska) rudarska zveza je izdala letak, ki pravi:

„Ker so rudniške uprave ruhrskega okrožja odklonile zahteve rudarjev, ki jim celo krščanska strokovna društva ne odreka upravičenosti, je revirna konferenca v Herne sklenila stavko.“

Tovariši! Še nikoli ni bil čas tako ugoden za dosego naših zahtev, kakor sedaj. Zakaj dovoz angleškega premoga je vsled velikanske stavke angleških rudarjev nemogoč. Konferenca se obrača do vseh ruhrskega rudarjev s pozivom, da ohranijo trezno kri, mir in disciplino. Hkrati nalaga konferenca vsem rudarjem, da se ogibljejo alkohola.“

Število stavkujočih rudarjev po vsem okrožju cenijo do 200.000; o razvoju stavke bodo poročali.

Gibanje v Avstriji.

Proti koncu minulega tedna so se vedno bolj množile vesti o meznem gibanju rudarjev na severovzhodnem Češkem. Bile so tudi konference in so se stavile zahteve; v nedeljo je bilo veliko število shodov in so se izrekle simpatije angleškemu rudarjem. Toda definitivni sklepi z ozirom na stavko se še niso sklenili, postopati je namreč treba tem previdnejše, ker organizacija ni tako trdna kakor bi morala biti. Vsekakor pa se še te dni razjasni položaj. Shodi z ozirom na splošno stavko angleških rudarjev pa so bili povsod tudi po slovenskih krajih.

Gibanje na Francoskem.

S Francoskega že dalj časa prihajajo vesti o gibanju rudarjev; te vesti dajo slutiti, da med francoskimi rudarji nekaj vre. Ampak francoska javnost se je doslej nekam omalovaževalno vedla do zahtev francoskih rudarjev. Zategadelj so sklenili francoski rudarji, da izpregovore krepko in odločno in v ta namen so uprizorili v **ponedeljek 11. t. m. enodneвно splošno stavko**, ki naj opozori merodajne kroge na resnost položaja. Stavka se je izvršila mirno, resno in je napravila velik vtisk. Morda se bodo mogotci zdaj zavedli resnosti položaja; drugače pa se prav lahko zgodi, **da izpregovore francoski rudarji po angleško!**

Gibanje drugod.

Glasovi o gibanju rudarjev, ki so se pod vtiskom splošne rudarske stavke na Angleškem zavedli svojih sil, so prihajali razentega še z Belgije, iz Združenih držav ameriških, s Španskega in z Ruskega. Belgijsko gibanje se je končalo z važnim sklepom; konferenca belgijskih zaupnikov je namreč sklenila, **da prično belgijski rudarji v tistem hipu s splošno stavko, ko jo razglase nemški rudarji.** Tehten sklep, ki ima lahko najbolj dalekosežne posledice. Iz Združenih držav je prišla vest, da se boje stavke rudarjev. Na Ruskem pa je že izbruhnila krajevna stavka. Na Španskem je izrazil ministrski predsednik Canalejas bojazen, da prično rudarji s splošno stavko.

Torej na vseh krajih se giblje rudniški proletarijat. Slovenski rudarji zbudite se tudi vi iz mrtyila in pripravite se na boj za svoje pravice s krepkim organizatoričnim delom.

Rudniški izkoriščevalci zopet razkrinkani.

Stara resnica, da blagorodni lastniki avstrijskih premogovnikov ob slehrih priliki stokajo in tožijo, kako slabo se jim godi, kako duši njih kupčije tuja konkurenca, kako neskončno krivični so delavci s svojimi zahtevami, kako kruto in nečloveško ravna z njimi parlament — in tako dalje... Kdor posluša te mile

mirno sedeti in stradati. Dobila je službo poštno potovke in ta jo je še držala na nogah, ako smemo tako reči. Čisto brez prijateljev ni bila, žene po pristavah so ji pomagale, kolikor so ji po sodbi ljudi pomagati pač mogle, dale so ji jesti, kadar je prišla s torbo v hišo. Nikdar ni prosila, jedla pa je kakor štorcklja, ako so ji rekli. Doma v koči si ni privoščila ničesar, da bi ne stradal mali Selgen.

Ob mrzlih zimskih dnevih, ko je poravnal pota in steze tridnevni snežni metež, je zmerom mislil eden ali drugi na An' Kjestin ter se je pregazil s kruhom skozi vihar in sneg do majhne kočice; več kakor enkrat so našli obadva že otrpla v postelji, v koči ni bilo nobenega živeža, ogenj na ognjišču je ugasnil. Poletje sta najbolje prebila; želodec v gorkoti ne zahteva tako veliko. Jesen pa je bil njiju veliki čas; An' Kjestin je kopala krompir za ljudi in mali Selgen je živel skoro na lastne stroške v pusti, najprej od neke vrste jagod, pozneje od trmlje. Ah da, tedaj je bil tako vesel, da ni bilo treba materi skrbeti zanj.

To leto vendar je menila An' Kjestin, da je dovolj star za službo. In zdaj je bil proč. Na pristavi so ji ljudje pripovedovali, da je šel mali Selgen pred dvema dnevoma svojo pot. In pri tem niso imeli čezenj nobene pritožbe. Dober mladenič je in bili so prijazni z njim, samo od začetka so razumeli, da ima malček grenko domotožje. Ne kakor drugi pastirski dečki, ki po-

tožbe premogovih milijonarjev, bi sodil, da jih v Avstriji ni večjih revežev, kakor so ti naši kapitalisti. Ali usoda je dala laži kratke noge, zato jo kmalu ujamemo. Tako se pokaže debela zlaganost teh podjetniških trditev vsako leto, ko si dele mastne dividende. **Zaboga, odkod ta milijonski profit, ako ima žlahta premogovniških kapitalistov tako slabe čase?** In še tako otrpelemu duševnemu slepcu se odpro oči in spozna, da so vse tožbe premogovniških milijonarjev o slabi kupčiji dobro premišljena laž, spočeta za varanje javnosti, da pa v resnici rudniški baroni bašejo ogromne dobičke v svoje globoke malhe, in te dobičke jim ustvari brezumno izkoriščanje rudniškega proletariata.

Tako se izkaže resnica. Časi pa pride resnica nepričakovano na dan celo od tiste strani, ki navadno krčevito brani rudniške mogotce. Gospodje kapitalisti rode namreč časi take debele in nesramne laži, da se mora zganiti in zavračati njih trditve celo avstrijska vlada, kakor se je to zgodilo prejšnji mesec na seji industrijskega sveta, ki se je posvetoval o rudniških zadevah. S seje poročamo najznačilnejše dogodljaje.

Prva laž rudniških kapitalistov.

Na seji je prvi poročal rudniški svetnik Bauer, ki je pripovedoval, da niso cene premogu prav nič poskočile; s to trditvijo je nameraval prepričati udeležence na seji, kako slabi časi so nastopili za kapitaliste. Tedaj pa je vstal zastopnik vlade sekcijški šef Homann in izjavil, da Baurova trditev ni resnična, **da je cena premogu v resnici poskočila.** Na to izjavo so gospodje zagovorniki rudniških izkoriščevalcev lepo molčali in s tem sami sebe obsodili na laž.

Druga laž rudniških izkoriščevalcev.

Tekom debate so zagovorniki rudniškega kapitala zavzeli stališče proti vsem predlogom druginjskega odseka v premogovem vprašanju, češ, da premoga ne morejo prodajati ceneje ker imajo ogromne stroške z rudniško upravo. Tedaj pa se je zopet dvgnil vladni zastopnik sekcijški šef Homann in je v drugič postavil visoke gospode na laž. Dejal je, da pač ni tako hudo s tožbami o drugi upravi rudnikov, za kaj tudi država ima v svoji upravi rudnike in vendar izhaja.

Kaj pravimo mi na to?

Dejstvo je torej, da so cene premogu poskočile, da stroški rudniške naprave nikakor ne bodo zadušili milijonarskih gospodov; dejstvo je, da si rudniški izkoriščevalci leto za letom razdeljujejo mastne dividende. In zato mora biti jasno vsakemu slepcu, da imajo rudarji vso pravico pred božjimi in človeškimi postavami, ako se bore za povišanje plače, za krajši

stin, mladič je izginil.

Kako dolgo je že tega! Hiša, v kateri je stanovala poštna potovka An' Kjestin je razpadla v zemljo in plug je preoral mesto, kjer je stala; samo tisti, ki so jo poznali, se spominjajo, da so preje tu stanovali ljudje. Hiša je bila tako majhna, kakor jih zdaj niti ne zidajo več, samo ena soba z enimi vrati in enim oknom, vse iz ilovice in streha iz trave s puste. Koča se je dvigala na meji puste in močvirja kakor temen grič, samotna predstraža; nobenega drevesa ni bilo zraven in niti ped zemlje ni spadalo h koči. Selgen ni imel nič; bil je dninar in vendar je imel zemljo, kjer si je postavil kočico, da sta mogla on in An' Kjestin skupaj biti pod streho. Tako sta začela takrat. Pozneje sta morala denar hraniti, to se pravi, morala sta kopati šoto, mlatiti in vlačiti kamenje, tako dolgo, da je nekaj ostalo in sta kupila k hiši kos neobdelane puste. Potem pa sta morala, ko so drugi počivali, pusto razriti in jo po večletnem trudu obdelati, da je rodila. Neskončno daleč je vabil cilj; krava in dve ovci na lastni zemlji.

Tako so se povzpeli v starih časih do kmeta in to bi bila tudi Selgenova usoda, ako ne bi bil umrl, še preden je dobro začel. V zapuščenih hišici sta ostala An' Kjestin in mali deček, ki je dobil ime po očetu. Ko jo je mož zapustil, tedaj se je vzravnala žena in je sama opravljala možko delo, brez nad na bodočnost, samo zato, ker z malim Selgenom vendar nista mogla

vešajo samo prve dneve glavo in potem zadovoljni prično z delom; mali Selgen se ni mogel privaditi službi, zdelo se je, da ima strah pred pristavo, in tako je pobegnil od polne sklede. Pri jedi je položil žlico in se ni dal utolažiti. Zdelo se je skoro, kakor da ga je jed tembolji uplašila, čem boljša je bila in čem več je je bilo na mizi. Nekega jutra ga ni bilo več v postelji, toda zadovoljili so se z domnevo, kakor je bilo pri dečkovem domotožju povsem umljivo, da je pobegnil k svoji materi domov.

An' Kjestin je kimala z nosom predse in je hlatala po zraku, ko je slišala to pojasnilo. Tako dobro je razumela, zakaj se mali Selgen ni mogel dobro počutiti v bogastvu in zakaj mu jed ni hotela v usta. Vzrok je bil ta — Bog naj to popravi! — da je mislil na svojo mater in na njeno prazno košaro za kruh, na svojo mater doma v koči iz trave in z enim oknom...

Našli so ga zunaj na pustinji, mnogo milj daleč, kjer so opazili tiče krožiti v zraku — tam so ga našli v majhni mlaki, napol pogreznjenega v zemljo, razmočeno od dežja. Ležal je na hrbtu, v sršavi travi, skoro nepoznan; toda še je izgledal kakor bi se smehljaj. Na širokih, še ne popolnoma doraslih prednjih zobeh je sedela zelena muha.

An' Kjestin je mrtva že mnogo, mnogo let. Nobenega sledu ni več o mali, samotni koči na meji puste in močvirja. Ubožci izumirajo. Tudi to je pot, da se odpomore ubožnosti.

delavnik in za boljše delavne razmere. In zato se delavstvo ne bo nehalo boriti za svoj boljši položaj, dokler ne doseže tistega, kar mu gre!

Strokovni pregled.

s Zapisnik odborove seje rudarske zadruga II. skp. dne 10. svečana 1912 ob 9. dopoldne v „Delavskem domu“ v Trbovljah. Navzočni: Peterlin Franc II., Majdič Florjan, Mastnak Franc, Urlep Ivan in Repovš Martin III. obenem kot zapisnikar. Dnevni red: 1. Odobrenje letnega računa za leto 1911. 2. Odobrenje letnega proračuna za leto 1912. 3. Šklepanje članskih doneskov za leto 1912. 4. Podpore. 5. Slučajnosti. K prvi točki prečita načelnik letni račun za leto 1911. Član predstojništva, Martin Repovš poroča, da so se potrdila, pregledala in primerjala z blagajno knjigo; blagajna se je škontrirala in se je našlo vse v popolnem redu. Po kratki debati se soglasno vzame na znanje. K drugi točki predloži načelnik letni proračun za leto 1912; sprejeto. K tretji točki predlaga Franc Mastnak iz Trbovelj za leto in moža 72 vinarjev; sprejme so soglasno. Pri četrti točki se dovoli podpora sledečim rudnikom: Trbovlje K 675. Zagorje K 330. Hrastnik K 315. Ojstro K 130. Velenje K 108. Konjice K 65. Štore K 25, skupaj K 1648. K peti točki ni bilo raznih predlogov; načelnik prečita pismo gosp. predsednika, ki izreka iskreno zahvalo II. skp. za dovoljene in že tudi izplačane K 1000 za oskrbovalno šolo v Trbovljah. Nato zaključijo sejo. — Fran Peterlin II. m./p., načelnik II. skp. — Martin Repovš m./p., zapisnikar.

Dopisi.

Trbovlje.

Ustanovitev Vzajemnosti. V nedeljo 3. t. m. je bil v Trbovljah ustanovni zbor Splošne delavske zveze »Vzajemnost« za Štajersko in Koroško s sedežem v Trbovljah. Zborovnje, ki so se ga udeležili sodrugi iz Celja, Štor, Ljuboj, Žalca, Trbovelj itd., je pokazalo zelo živahno zanimanje za Vzajemnost. Sod. Tokan je v daljšem govoru razložil pomen društva, nakar so se društvena pravila soglasno sprejela. Mesecni prispevki so se določili za člana s tridesetimi vinarji, od katerih ostane petnajst vinarjev v podružnični blagajni za krajevne potrebe, deset vinarjev se vpošlje osrednji zvezi in pet vinarjev se odstopi vodstvu v Ljubljani. Pristopnina se je določila s tridesetimi vinarji, ki pripada v celoti osrednji zvezi. V zvezino načelstvo so bili izvoljeni sledeči sodrugi: Ivan Tokan v Trbovljah kot predsednik, Majdič Florijan v Trbovljah kot prvi in Topolšek Anton v Trbovljah kot drugi podpredsednik in Ignacij Sitter kot zvezni blagajnik; Tratnik Avgust v Trbovljah, Učaker Jožef v Trbovljah, Klenovšek Jakob v Trbovljah, Ajdovšek Bartl v Trbovljah, Pirnat Martin v Trbovljah, Ivan Škorjanc v Trbovljah, Marn Josip v Celju, Bizjak Ivan v Celju, Valenček Ferdinand v Velenjah, Štigel Florijan v Zidanem mostu in Malovrh Karl v Hrastniku so bili izvoljeni v osrednji odbor; v nadzorništvo so bili izvoljeni sodrugi Gradišek Franc iz Trbovelj, Pelko Anton iz Trbovelj, Kokalj Dominik iz Trbovelj, Mozetič Anton iz Trbovelj, Ravnikar Jožef iz Trbovelj, Baraga Jožef iz Brežic, Srebotnik Jožef iz Leš in Pičinin Alfred iz Pragerskega. Po računskem poročilu sodr. Sitterja, ki se je vzelo na znanje, se je poldrugo uro trajajoči zbor zaključil. Z ustanovitvijo zveze »Vzajemnost« se je napravila podlaga za nadaljno kulturno delo na slovenskem Štajerskem in Koroškem.

V naslednjem podajamo proračun zadruga za leto 1912: Izdatki: 1. Stroški za občno koristne zavode in naprave, ki jih je skupina osnovala ali jih še bo: a) subvencija za obrtno napredno šolo v Zagorju 300 K; b) subvencija za rudarsko napredno šolo v Trbovljah 300 K. 2. Drugi stroški za zadržne namene: a) pisarniški stroški za načelnika II. skp. 200 K; b) odškodnina po § 126 1200 K; c) podpore 1648 K; d) stroški zapisnika 50 K; e) račun za strokovni list »Rudar« 200 K; f) slučajne potrebščine 900 K; skupaj 4798 K. Pokritje: 1. Dohodki skupinskih udov (okoli 6000 članov) po 72 vinarjev za leto 4320 K. 2. Obresti premoženja koncem leta 1911. 518 K 81 vin. Skupaj 4838 K 81 vin.

Zagorje, Trbovlje, Hrastnik.

Rudarjem na znanje! V nedeljo dne 24. marca 1912 se vrše v vseh treh krajih veliki rudarski shodi, na katerih se bo sklepalo o odgovoru Trboveljske premogokopne družbe na spomenico. Upozarjamo že sedaj rudarje, naj na teh shodih nikogar ne manjka! Natančnejša označba prostorov in časa se naznani z vabilii.

Odborniki podružnic Unije rudarjev avstrijskih in delegatje rudarske zadruga skupi-

na II. iz Zagorja, Trbovelj in Hrastnika pozor! Vabi se vas, da se zanesljivo udeležite velevažnega posvetovanja, ki se vrši v soboto dne 23. t. m. ob 4. uri popoldne v Delavskem domu v Trbovljah. Nihče izmed vas naj ne manjka.

Zagorje.

Rudarski shod. V nedeljo dne 10. t. m. se je vršilo ob 10. dopoldne v Zagorju jako važno skupno posvetovanje delegatov rudarske zadruga skupina II. ter zastopnikov vseh treh podružnic Unije rudarjev avstrijskih iz Zagorja, Trbovelj in Hrastnika. Posvetovanje je bilo jako živahno, sukalo se je poglavito okolo vprašanja, kakšno stališče naj zavzame rudniško delavstvo Trboveljske premogokopne družbe napram splošnemu rudarskemu gibanju, ki se pojavlja domala po vsej Evropi in posebno na Angleškem. Naravno je, da so prišle tudi domače delovne in plačilne razmere na pretres, in upravičeno so bili zborovalci enega mnenja, da morda ne bi bila nikjer tako krvavo potrebna regulacija plač kakor samo v Zagorju, v Trbovljah in v Hrastniku ter Ojstrem. Upošteva-joč vse krajevne plačilne in draginjske razmere in pa bedo, ki vlada v družinah rudarjev so zbrani zastopniki delavstva soglasno sklenili, da izročijo ravnateljstvom vseh treh rudnikov spomenico, v kateri se izraža prošnja, naj bi se ne samo glede na to, da so plače v primeri z naraščajočo produkcijo premoga padle, temveč ker so se plače same na sebi vsled reduciranja v zadnjem času znižale, povišalo plače vsem pri rudniku vposlenim delavcem brez izjeme za 20%. Nadalje naj bi se za akordna dela (geding) določila plača tako, da zasluži vsak jamski delavec vsaj 4 K 20 vin. na šiht. To spomenico se predloži napoprej javnim rudarskim shodom, ki se vrše v Trbovljah in Hrastniku v četrtek dne 14. t. m. V Zagorju se je vršil že v nedeljo dne 10. t. m., na katerem je bila izročitev spomenice, potem ko sta sodruga Čobal in Tokan poročala o celi situaciji, z navdušenjem sprejeta, in obenem se je sklenilo, zahtevati odgovor na spomenico do 22. t. m.

Idrija.

— **Odgovor ravnateljstva na zahtevo zadnjega rudarskega shoda.** Resolucijo javnega rudarskega shoda z dne 25. svečana t. l., ki zahteva, da se novi plačilni pravilnik opusti in stari ostane v veljavi, je c. kr. rudniško prestojništvo čudovito hitro rešilo. Odgovor se glasi: Lokalnemu delavskemu odboru v Idriji. Reševaje ulogo lok. delavskega odbora z dne 23. februarja 1912, števil. 8 so bile stavljenе zahteve s tremi odposlanci v pretres vzete in je odgovor rudniškega predstojnika izvlečkoma v sledečem naveden. Ad A. Zvršeno zboljšanje delavskih plač je dokazano z določili novega plačilnega pravilnika, izdanega od c. kr. ministrstva za javna dela z odlokom z dne 18. prosinca 1912, števil. 2396/4 in z večjo potrebščino, ki izvira vsled uvedbe tega plačilnika na plačah, rudniških doneskih doneskih in bolniških dninah ter znaša na leto 176.058 K. Nove plače so se preračunile z vpoštevanjem sedanjih življenjskih razmer in cen živil ter ne morejo v nobenem slučaju popolnoma nedoločeni življenjski pogoj, ki nastanejo v 10 letih, kot temelj kakega plačilnega odmerjenja služiti. Točka A 1 in 2. Prej obstoječe doklade so bile pri sestavi novih višjih temeljnih plač vpoštevane, vsled česar bi popustitev doklad pomenilo nadaljno zvišanje plač. Sicer se pa zavrne na pojasnilo, ki se je dalo na zborovanju delegatov dne 18. svečana v zadevi naturalnih prejemkov. Točka B. Pravične želje delavcev se bodo po ukazu, oč nepristransko in pravično postopajočega uradnika vedno vpoštevale, vendar pa ne more izpolnitev volje vsakega človeka, torej tudi vsakega delavca kot socialno pravo veljati. Proti neupravičenemu postopanju obratnega uradnika stoji delavcu vedno prosta pritožba potom oddelniškega predstojnika ali rudniškega ravnateljstva. Točka C. V jami zraven enzagijevnega jaška 20 metrov pred Petrovim rovom vjeta pitna voda ima kot studenčnica to prednost, da jo ni treba kot zunanjo studenčnico po dolgih cevih po dnevu dovajati in je tudi ni kot jamsko vodo v pravem pomenu besede umevati. Na poslano preskušnjo te vode dne 26. prosinca 1912 je kmetijska kemična preskuševalnica za Kranjsko v Ljubljani zraven podrobne kemične analize še sledeče izjavila: Po izidu kemične preiskave je preskušano studenčnico označiti kot čisto in popolnoma dobro pitno vodo. V Idriji, dne 5. suča 1912. C. kr. rudniško ravnateljstvo. Predstojnik G. Billek, c. kr. dvorni svetnik.

Popravek. Članek sodr. A. Kristana v „Rudarju“ z dne 8. marca t. l. št. 7 pod naslovom „Idrijskim rudarjem“ je v toliko popraviti: Po starem plačilnem pravilniku ni dobil samski delavec v naturi 27 l pšenice, 22 l rži, 13 l turšice in oženjeni 32 l rži, 10 l turšice ter za vsakega otroka po 25 l pšenice in 5 l turšice ali rži, ampak dobivali so: Samski delavec 27 l pšenice, 23 l rži in 7 l turšice. Oženjeni pa 325 l

pšenice, 32 l rži, 10 l turšice in za vsakega otroka po 25 l pšenice, 6 l rži in 2 l turšice.

Shod idrijske podružnice rudarske „Unije“ bo v petek dne 15. t. m. ob 9. zvečer. Javen shod rudarjev pa v nedeljo, dne 17. t. m. ob 9. dopoldne. Na obeh shodih se bo razpravljalo o odgovoru rudniške direkcije in o plačilnem pravilniku. Zborovališče obeh shodov naznanimo pravočasno.

Črna.

Važen rudarski shod v Črni. V nedeljo, dne 17. marca 1912 bo ob 12. opoldne v dvorani gostilne gospoda Kruca velik javen shod rudarjev. Poročevalec sodrug Iv. Kocmur iz Ljubljane. Rudarji, prihitite na ta shod, na katerem se bo razpravljalo o zelo važnih rudarjev se tikajočih zadevah, v velikem številu!

prijatelj moj,

Gre na vsako pot z menoj!

**Ker se večkrat z njim krepčam,
Vedno zdrav želod'c imam!**

Najboljše krepčilo želodca!

Sladki in grenki.

Pazite na pristnost!

Posebno na kolodvorih!

Postavno varovano.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

**priporoča svojo
bogato zalogo**

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

**Konsumno društvo rudarjev
v Hrastniku**

priporoča

**svojo bogato zalogo
špecerijskega in manufakturnega
blaga, kakor tudi čevlje
za otroke in odrasle.**

Vse po jako nizki ceni.
Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate
svoje podjetje. Član lahko postane vsak.